

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА. 1»

*(для здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво і цивільна інженерія,
освітньо-професійні програми «Архітектура»,
«Промислове і цивільне будівництво»)*

Харків
ХНУМГ імені О. М. Бекетова
2023

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Мовна підготовка. 1» (для іноземних здобувачів третього курсу (5 семестр) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво та цивільна інженерія, освітньо-професійні програми «Архітектура», «Промислове і цивільне будівництво») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. О. Жигло, О. О. Тележкіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 22 с.

Укладачі: канд. пед. наук, доц. О. О. Жигло
д-р філол. наук, проф. О. О. Тележкіна

Рецензент

О. О. Долгопол, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки і мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки та мовної підготовки,
протокол № 9 від 7 червня 2023 р.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1 Анотування текстів суспільно-політичного характеру.....	5
Тема 1.1 Сучасний політичний лідер.....	5
Тема 1.2 Жінки у світовій політиці.....	7
Тема 1.3 Світова політика: вчора і сьогодні.....	8
Змістовий модуль 2 Реферування текстів суспільно-політичного характеру.....	13
Тема 2.1 Глобальні проблеми сучасності.....	13
Тема 2.2 Суспільно-політичні проблеми сучасності.....	16
Тема 2.3 Україна: погляд ззовні.....	18
Змістовий модуль 3 Наука і суспільство.....	18
Тема 3.1 Актуальні питання сучасної науки.....	18
Тема 3.2 Наука в сучасному світі.....	19
Тема 3.3 Науково-технічний прогрес у ХХІ столітті.....	19
Список рекомендованих джерел.....	20

ВСТУП

Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Мовна підготовка. 1» укладені відповідно до чинної робочої програми у межах освітньо-професійних програм «Архітектура» та «Промислове і цивільне будівництво».

Мета укладання методичних рекомендацій:

– допомога іноземним здобувачам вищої освіти в удосконаленні мовної та мовленнєвої компетенцій;

– надання їм можливість закріпити теоретичні знання з орфографії, морфології, синтаксису через виконання різнотипних вправ у межах програмового матеріалу;

– формування у студентів компетентності комунікативно виправданого і доцільного використання мовних засобів у різних життєвих і професійних ситуаціях.

Матеріал методичних рекомендацій доцільно використовувати для підготовки до модульних контрольних робіт і для самостійної роботи студентів.

Бали за виконання завдань, передбачених для самостійного опрацювання додаються до балів, отриманих на практичному занятті. Максимальна кількість балів, яку можна отримати за виконання кожного конкретного завдання, зафіксована біля кожної вправи. Такий підхід забезпечує прозорість оцінювання і зрозумілість для студентів накопичувальної системи балів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

АНОТУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

ТЕМА 1.1 СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

*Нові лідери: Ольга Айвазовська про те,
чому лідер має особисто відповідати за команду*

Анна Чуданова

(Інтернет-видання «Українська правда», 4 грудня 2018;

URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/novi-lidery/2018/12/4/234329/>)

– *Чим є лідерство?*

Лідерство для мене – це про відповідальність, компетентність та командну гру.

Лідер не може існувати у вакуумі. Обов'язково є група людей, які готові просувати разом з ним проекти, ідеї та програми, які він, чи вона ініціює, просуває публічно, та разом з тим є частиною одного цілого. Синергія між лідером та однодумцями є обов'язковою умовою для реалізації омріяного.

Я не вірю, що людина одноосібно може змінювати суспільні процеси, державні інституції, культуру взаємодії, чи процедури. Їй обов'язково потрібні однодумці.

Лідер несе персональну відповідальність за команду, тому що це питання безпеки і порядності.

Піднімаючись на гору, лідер групи її очолює, а спускаючись донизу – йде останнім.

Лідерство повинно бути відповідальним. Елементарно через харизму, комунікативні навички та якості характеру поширювати вже дозрілі і популярні ідеї, грати на суспільних настроях. У той же час, безвідповідально замовчувати довготермінові перспективи їх реалізації.

Це стосується будь-якого сектора: політичного, громадського, бізнесу. Популізм – про популярне, лідерство – про відповідальне за наслідки.

Можливо, ми говоримо зараз про щось абстрактне, проте є цілий перелік популістичних гасел та ідей, які дуже позитивно сприймає суспільство.

Третій важливий складник лідерства – компетентність. Це те, на що частково був спрямований проєкт «Нові лідери» – дати можливість учасникам та суспільству подивитися на себе збоку і побачити яких професійних якостей не вистачає для того, аби рухатися до кінцевої мети, оцінити, чи все гаразд із критичним мисленням та самокритикою, замислитись, які питання собі та іншим варто ставити.

І тут я маю на увазі не програму, а мету життя.

Активістам, представникам органів місцевого самоврядування, майбутнім політичним діячам, які були учасниками проєкту, влаштували краш-тест: їх запитували про фінанси, позиції щодо суспільно чутливих питань, цінностей.

Не всім було комфортно, але вони показали себе справжніми, дієвими та вже успішними. І всі вони показали чистоту в помислах і діях. Це надзвичайно цінно.

– *Чи можуть громадські лідери йти в політику?*

Не бачу загрози у тому, аби громадські лідери йшли у політику.

Проте є велика ментальна, моральна та психологічна загроза. Наскільки лідери готові приймати чи не сприймати сучасні реалії політичного сектора, та чи будуть надалі рухатися прийнятним соціальним ліфтом, будувати власні інституції, нав'язувати нові правила гри щодо внутрішньопартійної демократії.

Маю на увазі прозорість, підзвітність політичних інституцій, дискусію, щодо вироблення певних рішень на етапі їх презентацій, або імплементацій, кадрових питань.

Громадський сектор співпрацює з державою як з інститутом, а не якимось конкретним політиком чи державним діячем.

Якщо ви дотримуетесь принципів політичної незаангажованості, будь-який бюрократ дивитиметься та сприйматиме вас не як вмотивовану третіми сторонами особу, а незалежну, зі зрозумілими мотивами та системою координат.

Тому чим більшим є вплив лідера чи організації, тим більшими є вимоги до неї ззовні та самої себе.

– *Фактори, на які варто звертати увагу при виборі свого лідера*

1. У політиці особисті фінанси лідерів – важливе питання

Варто запитувати: хто фінансує конкретних політичних гравців, за що вони живуть, де і як вони отримують прибутки?

Як на мене, це є індикатором довіри до лідера.

2. Відповідність запитам часу, адекватність та непопулістичність програмних завдань

Звісно, навряд чи суспільство підтримає кандидата, який скаже, що найближчі десять років ми будемо дуже бідними, і кожному доведеться виживати, як зможе, але держава буде робити все, щоб створити умови для ведення бізнесу, оподаткування, трудової діяльності, захисту соціальних прав.

Проте все одно варто звертати увагу на реальність обіцянок кандидатів, навіть дослухатися до власної інтуїції.

3. Біографія та передісторія кандидата

У нас технологічний складник виборів дуже професійний, адже конкурентність є насправді високою, а не імітованою.

Для політиків професійно прописують образ, їх красиво одягають, вигадують нові зачіски, виводять у площину асоціативних рядів з якимось міжнародними досить вагомими постатями, вчать правильно комунікувати, або не відповідати на прямі питання.

І для того, щоб виявити фальш, потрібно все-таки вчитатися та дізнатися, що було з цією людиною до появи цієї яскравої красивої картинки на екрані, у політичній грі або кампанії.

4. Команда

Як я вже казала, що лідер не може бути сам по собі, він має когось вести.

Якщо він збирається вести народ України, він має це робити хоча би з мінімальною групою фахівців. Вони є не менш важливими, ніж керівник для оцінювання його спроможності.

Так от, якщо політичний лідер не може продемонструвати, хто є членами його команди, то це лише образ, а не реальна група людей, яка зможе адмініструвати та управляти процесами та інституціями в разі їхнього обрання.

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання. Відповіді запишіть як повні речення (0,5 бала).

1. Чи може одна людина, на думку Ольги Айвазовської, одноосібно змінювати суспільні процеси?
2. Яким, на думку Ольги Айвазовської, має бути лідерство?
3. Назвіть три складники лідерства.
4. На які фактори необхідно звертати увагу при виборі політичного лідера?
5. Чому для лідера важлива команда?

Вправа 3. Прочитайте подані речення. Визначте суб'єкт і предикат у кожному реченні (0,25 бала).

Зразок: Громадський сектор співпрацює з державою. – Громадський сектор (S) співпрацює (P) з державою.

1. Справжній лідер очолює команду.
2. Людині обов'язково потрібні односторонні.
3. Синергія між лідером та односторонніми є обов'язковою умовою для реалізації омріяного.
4. Лідер не може існувати у вакуумі.

ТЕМА 1.2 ЖІНКИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Вправа 1. Прочитайте текст Тамари Марценюк «Залученість жінок у політику в Україні: суспільні, партійні та індивідуальні чинники», поданий за покликанням <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/zaluchenist-zhinok-u-politiku-v-ukraini-suspilni-partiyni-ta-individualni-chinniki-134949.html> (0,25 бала).

Вправа 2. Випишіть із тексту слова, значення яких ви не знаєте. З'ясуйте значення цих слів, користуючись тлумачним словником (URL: <http://sum.in.ua/>). Запишіть слова і їхні значення (0,25 бала).

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть повними реченнями; 0,5 бала):

1. Які місця посідає Україна за показником залученості жінок до влади?

2. За якими рівнями автор статті аналізує проблему представництва жінок в українській владі?

3. Які виклики гендерної політики в Україні аналізує автор статті?

4. Як громадська думка впливає на представництво жінок в українській владі?

5. Поміркуйте, чому для збільшення представництва жінок у владі важлива солідарність самих жінок?

ТЕМА 1.3 СВІТОВА ПОЛІТИКА: ВЧОРА І СЬОГОДНІ

Вправа 1. Прочитайте ще раз текст «Промова Борреля про новий світовий лад», який ви опрацювали на практичному занятті (0,25 бала).

Промова Борреля про новий світовий лад

Оксана Зінченко

(за матеріалами Інтернет-видання «ТСН», 12.10.2022;

URL: <https://tsn.ua/exclusive/nam-treba-pochati-robiti-te-chogo-mi-nikoli-ne-robiliranishe-rezonansna-promova-borrelya-pro-noviy-svitoporyadok-2178325.html>)

Цього тижня у Брюсселі триває зустріч послів країн Євросоюзу. Представники всієї Європи під час з'їзду обговорюють нову реальність, яка виникла у світі за останні місяці й роки.

Очільник європейської дипломатії Жозеп Боррель відкрив зустріч неочікувано резонансною промовою, яка відверто сколихнула всю європейську спільноту. Зокрема, верховний представник ЄС зізнався, що не вірив у початок війни в Україні і ставився до попереджень США скептично. Крім того, Боррель визнав недоліки деяких принципів ЄС та закликав Євросоюз ставати ризикованішим і сучаснішим.

Ми маємо справу з новими межами дипломатії.

Ми увійшли у світ, де панує радикальна невизначеність. Швидкість і масштаби змін є безпрецедентними. Цьому не варто опиратися – це марно. Ми повинні прийняти нову реальність і адаптуватися до неї, бути гнучкими і стійкими.

Невизначеність перетворилася на правило. Події, які не мали б відбутися ніколи, відбуваються одна за одною і мають потужний вплив.

Я спробую підсумувати те, що з нами відбувається. Свій сьогоднішній виступ я спробую побудувати на двох речах. По-перше, я ставлю запитання «що?», тобто що відбувається? Що буде далі? Що ми повинні робити? По-друге, запитання «як?», тобто як ми діємо? Як ми працюємо? Як ЄС може отримати кращі результати?

Настав момент поговорити між собою про те, що ми робимо недостатньо добре і як нам покращити свою роботу, а також про те, що старого світу більше не існує.

Думаю, річ у тім, що ми, європейці, відчуваємо наслідки багаторічного процесу, в якому ми стали сприймати джерела нашого процвітання окремо від джерел нашої безпеки. Наше процвітання ґрунтувалося на дешевих енергоносіях з Росії. Російський газ сприймався як дешевий, доступний, безпечний і стабільний. Але вже доведено, що це не так.

Іншим джерелом був доступ до великого китайського ринку – для експорту та імпорту, для передавання технологій, інвестицій і дешевих товарів. Китайські робітники з їхніми низькими зарплатами зробили набагато більше для стримування інфляції в Європі, ніж усі центральні банки разом узяті.

Отже, наше процвітання базувалося на Китаї та Росії. Очевидно, сьогодні ми маємо шукати нові шляхи для енергії всередині Європейського Союзу, наскільки це можливо, тому що ми не повинні змінювати одну залежність на іншу.

Люди не усвідомлюють цього, але Росія і Китай більше не впливають на економічний розвиток ЄС так, як це було досі. Такі зміни вимагатимуть сильної реструктуризації економіки. Однак ми вже знаємо, що найкраща енергія – це та, яку ви виробляєте в себе вдома. А доступ до Китаю стає все складнішим. Пристосування до нової реальності буде жорстким, це створить політичні проблеми.

З іншого боку, ми делегували свою безпеку Сполученим Штатам.

Хоча співпраця з адміністрацією Байдена сьогодні чудова, а трансатлантичні відносини ніколи не були такими хорошими, як сьогодні – хто знає, що станеться за два роки (після президентських виборів у США) або навіть у листопаді (після проміжних виборів до Конгресу)? А якби вже зараз замість Байдена в Білому домі був Трамп чи хтось інший? Якою була б відповідь США на війну в Україні? Якою була б наша відповідь?

Це запитання, які ми повинні собі поставити. І відповідь для мене очевидна: ми повинні брати на себе більше відповідальності, зокрема в гарантуванні власної безпеки. Більше не існує світу, у якому США дбають про нашу безпеку, а Китай і Росія забезпечують наше процвітання.

Чотири чинники глобальної кризи

Одночасно в наших країнах відбувається радикальний зсув, крайні праві посилюються, і це – вибір народу. Ми маємо складний коктейль внутрішніх і зовнішніх змін, у якому старі рецепти більше не працюють. Ми маємо безпекові виклики, які дедалі зростають, і наша внутрішня згуртованість теж під загрозою.

Подивімося детальніше на останні кілька місяців.

По-перше, Україна.

Війна в Україні триває. Ми не передбачали, наскільки ефективно Україна чинитиме опір. І ми не вірили, що війна буде.

Я маю визнати, що коли американці говорили нам: «Вони нападуть», то ми дуже неохоче в це вірили. Дуже добре пам'ятаю, як держсекретар Блінкен зателефонував мені і сказав: «Це станеться цими вихідними» – а вже за два дні вони (росіяни) почали бомбити Київ.

Ми не вірили, що це станеться, і навіть не думали, що Україна готова чинити опір так запекло і так успішно, як вона це робить. Безумовно, це вдалося завдяки нашій військовій підтримці, без неї це було б неможливо, але ж і українці зі свого боку доклалися.

Ми також не передбачали, що Путін може піти на масову мобілізацію та відкриті ядерні погрози. Думаю, всі ви читали останню промову Путіна, коли він оголосив про анексію. Кожен європейський громадянин повинен прочитати цю промову – і ви зокрема. Ви маєте пояснити світові, що означає його ставлення до Заходу і якими є справжні причини війни.

По-друге, Китай.

Глибока американсько-китайська конкуренція не стала несподіванкою. А ось ескалація напруженості на Тайвані – стала. Її не було на порядку денному. Вона була спровокована поїздкою однієї особи (спікерки Палати представників Ненсі Пелосі), яка поставила Тайванську протоку на межу, я б не сказав – війни, але військових ігор.

По-третє, світові продовольча й енергетична кризи.

Вони були прогнозованими, але не такими гострими, як ми їх відчули. І я боюся, що все тільки починається.

Продовольча криза ще більше погіршить ситуацію в багатьох частинах світу. Сомалі та «Африканський Ріг» – приклад того, як зміна клімату та війна створюють гуманітарну кризу таких масштабів, про які ми в Європі навіть не здогадуємося.

По-перше, відбувається зростання цін. По-друге, центробанки підвищують відсоткові ставки. Першими це роблять Сполучені Штати, але всі інші мають повторювати, бо інакше їхня валюта буде девальвована – тож усі швиденько підвищують відсоткові ставки.

Світ іде за американською ФРС (Федеральна резервна система), не маючи альтернативного шляху, бо інакше зіткнеться із відтоком капіталу. Це нагадує мені те, що відбувалося в Європі перед запровадженням євро, коли всі повинні були дотримуватися монетарної політики, яку диктувала Німеччина. Бо якщо ви не робили те саме, що й Берлін – то капітал витікав. Тому ви мусили це робити, навіть якщо з міркувань вашої держави це не була правильна політика. Те, що відбувалося між нами до запровадження євро, відбувається сьогодні у світових масштабах.

По-четверте, безпекова ситуація.

Вона не обмежується лише Україною. Є багато проблем із безпекою в Європейському сусідстві.

Загострення у Північній Африці не стало несподіванкою. Здивувало те, що Росія стала головним чинником цього. Ми не уявляли (хоча й повинні були передбачити), як швидко це пошириться – від ЦАР до Малі і Буркіна-Фасо.

Тому дивіться не тільки на кризу в Україні. Мегатренди, які формуватимуть наш світ – це і Україна, і не тільки вона.

Торік усі говорили про Афганістан. Зараз Афганістан пішов із перших шпальт; таке враження, що його просто не існує. Хоча проблеми залишилися, вони не змінилися, але про них ніхто не говорить.

Це ілюстрація того, як одна криза стирає попередню. Може здатися, що попередня водночас вирішується – але це не так. Багато одночасних криз створюють тенденції, які рухають цей світ.

Три ознаки сучасного світу

По-перше, світ увійшов у безладну багатополлярність.

Є конкуренція між США і Китаєм. Світ структурується навколо цієї конкуренції – подобається це комусь чи ні. Дві великі держави конкурують, і ця конкуренція буде реструктуризувати світ. Вона буде співіснувати з більш широким розподілом світу на демократії та авторитарні держави, але не збігатися з ним.

З нашого боку (бік США) є дуже багато авторитарних режимів, тому ми не можемо сказати: «Ми – демократії». Це буде неправдою.

Зараз у світі є «тренд на авторитаризм». Він розвивається. Тепер це не лише Китай та Росія. Іноді авторитарні держави вдають із себе демократії, але вже не є такими. Є й ті, хто навіть не намагається мати вигляд демократії.

Водночас світ не став двополярним. Є багато гравців, кожен зі своїми інтересами і цінностями. Подивіться на Туреччину, Індію, Бразилію, Південну Африку, Мексику, Індонезію. Вони залишаються балансувати в цьому протистоянні. Це держави-гойдалки, які пристають на той чи інший бік відповідно до своїх інтересів. Це і створює безладну багатополлярність.

По-друге, ми маємо конкурентний світ, у якому все перетворюється на зброю.

Такою зброєю стали енергетика, інвестиції, інформація, міграційні потоки, дані тощо. Йде глобальна боротьба за доступ до стратегічних сфер: кіберпростору, морського чи космічного простору.

По-третє, зростає націоналізм і ревізіонізм поруч із політикою ідентичності.

Путін насправді не хоче повертати комунізм, але використовує ресурс радикального націоналізму та імперіалізму.

Інший приклад – так званий Глобальний Південь (ідеться про Центральну та Південну Америку, Африку, Південну Азію та Близький Схід). Вони не хочуть бути змушеними ставати на чийсь бік у цій геополітичній конкуренції. Вони відчують, що глобальна система не працює, вони в ній не представлені, не відіграють тієї ролі, яка відповідає чисельності їхнього населення та економічній вазі. І коли світ входить до фінансової, продовольчої та енергетичної криз – ці держави звинувачують у цьому нас, справедливо це чи ні.

Ми бачимо, що повертається війна між державами, як у фільмах – з танками та піхотою. Але водночас з цим тривають і гібридні війни, зокрема дезінформаційна війна. Я хочу наголосити на важливості війни за інформацію.

Ми повинні мислити більш політично. Ми повинні бути не лише більш проактивними, але й більш реактивними. Ми маємо встановити зв'язок між усіма цими проблемами.

Завдяки «ефекту Брюсселя» ми продовжуємо встановлювати стандарти, але дедалі більша частина світу не готова сприймати те, що «європейська модель найкраща, мовляв, тому ви повинні її наслідувати». Це вже не сприймається – з культурних, історичних та економічних причин.

Ми повинні більше слухати решту світу. Потрібно більше емпатії. Ми часом переоцінюємо раціональні аргументи та думаємо, що знаємо більше про інтереси інших людей. Ми недооцінюємо емоції та привабливість політики ідентичності.

Деякі ідентичності піднімаються і хочуть бути визнаними і прийнятими, а не зливатися в рамках «західного» підходу.

Крім того, ми повинні бути швидшими і ризикованішими. Ми живемо в часи кризи і маємо працювати в кризовому режимі. Будьте готові бути сміливими, проявляти ініціативу.

Що б ми не робили, будуть рішення, які порушуватимуть заборони. Можливо, нам треба почати робити те, чого ми ніколи не робили в минулому.

Вправа 2. Складіть тезовий план тексту. Це допоможе вам з'ясувати особливо цікаві чи особливо гострі моменти у змісті тексту, які вам найбільше імпонують і ви з ними погоджуєтеся, або ж навпаки, які ви заперечуєте і не згодні з викладеним (0,25 бала).

Вправа 3. Сформулюйте речення, які будуть відображати ваше ставлення до прочитаного. Таким чином ви сформулюєте фрагмент оцінювання (0,25 бала).

Вправа 4. Візьміть текст анотації, який ви отримали як відповідь до вправи 6 (практичні заняття; тема 1.3). Вставте фрагмент оцінювання, який ви сформулювали в завданні 3, на потрібне місце в тексті. І ви отримаєте анотацію з елементами оцінювання (0,25 бала).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

РЕФЕРУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

ТЕМА 2.1 ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Прочитайте ще раз тексти «Проблема миру і роззброєння» та «Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті», які ви опрацювали на практичному занятті (0,5 бала).

Текст 1

Проблема миру і роззброєння

(за матеріалами сайту;

URL: <https://sites.google.com/site/prolems/problema-miru-irozzbroenna>)

Уже на початку ХХ століття людство зіткнулося з проблемами, що набувають величезного значення для долі людської цивілізації загалом і називаються глобальними.

До глобальних проблем належать такі, які зачіпають життєво важливі інтереси всіх народів та країн світу і які породжені загальними законами існування та розвитку людства. Ідеться передусім про питання війни і миру, економічну відсталість багатьох країн світу, катастрофічне забруднення навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, вичерпання природних ресурсів, енергетичну, сировинну, продовольчу й демографічну проблеми, поширення цілого ряду нових захворювань (зокрема найнебезпечнішого з них – СНІДу).

Найважливішою глобальною проблемою сучасності є відвернення війни (насамперед ракетно-ядерної), припинення гонки озброєнь і роззброєння. Війна є альтернативою самого людського буття.

За підрахунками істориків упродовж останніх 6 тисяч років мирними, тобто без воєн, були лише 292 роки. У ХХ столітті людство пережило дві страшні світові війни, але навіть після закінчення останньої з них у збройних конфліктах у світі загинуло понад 20 млн людей.

Які ж основні причини воєн? Передусім вони коріняться в антагонізмі класів і держав, рас і націй, релігійних конфесій.

Учені-суспільствознавці пояснюють причини воєн уродженою властивістю людини до насильства, інстинктом руйнування, агресивністю щодо подібних собі.

Світогляд війни і насилля тримається на поділі світу й людей на «наших» і «чужих», на «добрих» і «злих». Ці примітивні підходи, особливо коли вони «майстерно» поширюються засобами масової інформації, формують у суспільній свідомості «образ ворога», від якого до ескалації ворожості і війни – лише один крок.

На сьогоднішній день проблема збереження миру на Землі включає в себе і таке поняття, як тероризм. Якщо донедавна звертання до терору як засобу розв'язання політичних або релігійних проблем було винятковим, надзвичайним явищем, то в наші дні практично щоденні повідомлення про терористичні акти сприймаються як щось неминуче. Терор став органічним складником сучасного життя і набув глобального характеру.

Тероризм (від лат. terror – страх, залякування) – це форма політичного екстремізму, застосування найжорсткіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей, для досягнення певних цілей. Визначити тероризм можна як політику залякування, пригнічення супротивника силовими засобами. Існує три основні види тероризму: політичний, релігійний і кримінальний.

Люди світу прагнуть миру. Будь-яка війна веде до загибелі людей, втрати найціннішого, що є в суспільстві, – людського життя. Усі ми сьогодні бачимо, до яких страхітливих наслідків і трагедій призводять війни – на Близькому Сході, в Афганістані, Нагірному Карабаху, Югославії, Чечні, Україні...

Збереження миру є пріоритетним завданням усіх людей на планеті.

Текст 2

Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті

(за матеріалами статті Олени Кіндратець,

журнал «Політичний менеджмент», 2010, № 2, с. 119–127;

URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/08/kindratets_problemy.pdf)

Війна як продовження політики іншими засобами залишається реальністю і в XXI столітті. Однак інтерес до цієї проблеми в Україні в останні десятиліття був не дуже великим.

Страх перед зовнішнім світом зник, виникло відчуття безпеки. Очевидно, це відчули не лише «пересічні» громадяни, але й політики молоді української держави.

«Відпочивали» й наші вчені. Але на Заході дослідники не переставали цікавитися проблематикою війни і миру. Перед вченими постає безліч питань, які необхідно розглянути. Як змінився характер війни наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття? Як позначилося послаблення державного суверенітету в епоху глобалізації на здатності держави захищати силою зброї свої інтереси? Чи сприяє досягненню миру і згоди між державами поступове формування єдиної спільноти? Чому держави й нині готуються до війни, незважаючи на всі досягнуті міжнародні угоди й миротворчу діяльність численних міжнародних організацій, зокрема й ООН?

І ще питання: чиї інтереси враховує держава, оголошуючи війну – усього населення країни чи тільки якоїсь його частини? Рішення про початок війни приймають одиниці – політична еліта. Формально народ їх наділив правом ухвалювати такі рішення. Але це за умови, що політики є загальнодержавними лідерами, що владу вони отримали легітимним шляхом. А якщо ні? Адже нелегітимна влада може приймати нелегітимні рішення, які громадяни проте, згідно з законом, змушені виконувати під страхом покарання. За тоталітарного режиму, наприклад, рішення влади не обговорюються, не оцінюються. В атмосфері тотального контролю над громадянами складно визначити, чи є влада легітимною, чи рішення, які вона ухвалює, народ уважає правомірними. Але і в демократичному суспільстві влада часом ухвалює рішення про початок війни, керуючись зовсім іншими мотивами, ніж ті, про які заявляє.

У кожній країні є групи людей (групи тиску), які впливають на формування державної політики з огляду на свої, часом дуже різні, інтереси. Одні групи можуть підштовхувати політиків до оголошення війни (розраховуючи, наприклад, отримати надприбутки від постачання озброєння), інші ж можуть багато втратити від збройних зіткнень держав.

Хоча політики й близькі до них групи інтересів можуть бути зацікавлені у війні, але цього замало, аби війна розпочалася: до неї треба підготувати ще й народ. Часто для цього використовують агресивні настрої в самому суспільстві, які можуть бути наслідком, наприклад, соціальної депривації.

Дещо дивним нині здається намагання деяких політиків Росії залякати свій народ НАТО, адже відомо, що протягом останніх років НАТО і Росія співпрацювали. Політика залякування дозволяє добитися відразу кількох цілей. По-перше, виправдати величезні витрати на фінансування військово-промислового комплексу. По-друге, зовнішня загроза об'єднує народ навколо політичної еліти. По-третє, страх перед зовнішньою небезпекою відвертає увагу від гострих внутрішніх проблем. Нарешті, удаване протистояння Росія-НАТО, враховуючи, що НАТО є об'єднанням найвпливовіших країн світу, сприяє появі почуття гордості за свою державу у громадян.

Перші три цілі можна назвати «універсальними». Політики багатьох країн зовнішню загрозу (реальну чи уявну) використовують для досягнення таких цілей. До досягнення четвертої мети, як правило, прагнуть політики держав, що програли війну або втратили вищі позиції на світовій арені, світове лідерство.

Позиція Росії щодо розширення НАТО на Схід та щодо вступу України до НАТО є продуманою й виправданою з точки зору державних інтересів. Однак деякі заяви російських політиків не можуть не викликати занепокоєння в кожного, хто бажає зберегти добрі відносини між державами. Адже такі заяви можуть спричинити формування якщо не й агресивних щодо України настроїв у російському суспільстві, то безумовно недоброзичливих. Теоретики конфлікту стверджують, що навіть коли одна сторона вбачає в іншій ворога, то може спалахнути конфлікт. Конфлікт, що виникає через непорозуміння, розвивається так само, як і той, що має реальну причину.

Факторами, що сприяють наближенню «вічного миру», є міжнародна співпраця в різних сферах життя, формування світового громадянського суспільства, поширення демократії тощо. Але можна назвати і багато факторів, що породжують серйозні сумніви щодо можливості в найближчому майбутньому досягти стану, який можна назвати «вічним миром»: нерівність у світі – багатство небагатьох країн і бідність багатьох; територіальні претензії (часто зумовлені бажанням контролювати стратегічні ресурси); збільшення населення в деяких країнах і пов'язане з цим зростанням конфліктів через нестачу продовольства та інших ресурсів; бажання панувати на якомога більшій території; імперські уподобання великих країн; геополітичні міркування (раніше держави воювали за вихід до моря, оскільки це давало можливість торгувати без перешкод з іншими державами, сприяло економічному зростанню, а нині вони готові воювати за зони впливу, розширення «життєвого простору»); криза ООН, на яку покладали надії щодо відвернення війн між державами; порушення принципів демократії у світовій політиці; нагромадження в держав великої кількості зброї, існування військово-промислового комплексу, який часом називають державою в державі.

Вправа 2. Напишіть відповіді на запитання, які ви склали, виконуючи вправу 11 (практичне заняття за темою 2.1) (1 бал).

Вправа 3. Доповніть свої відповіді так, щоб ви отримали послідовно вибудоване монологічне висловлювання. Відповідь запишіть (0,5 бала).

ТЕМА 2.2 СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Перегляньте відео «Яким є вплив глобалізаційних процесів на суспільне життя» (URL: https://www.youtube.com/watch?v=_T1RgAx5J-U) та «Чи є переможці та невдахи від глобалізації?» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4UCMMIrXCII>) (0,5 бала).

Вправа 2. Об'єднавши отриману інформацію, складіть монологічне висловлювання на тему «Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу» (1,5 бала).

Підказка

Складаючи текст монологічного висловлювання обов'язково використовуйте кліше для розгляду фактів із різних поглядів, доповнення викладу ілюстраціями, для аргументації, висловлення власної думки, формулювання висновку.

Засоби розгляду факту з різних поглядів

<i><...>, а <...></i>	<i>Разом з тим <...>.</i>
<i><...>, але <...>.</i>	<i>Так само, які <...>.</i>
<i>Аналогічно <...>.</i>	<i>Також <...>.</i>
<i>З одного боку, з іншого боку, <...>.</i>	<i>Тимчасом, як <...>.</i>
<i>Зіставлення засвідчує <...>.</i>	<i>Тоді як <...>.</i>
<i>Із порівняння виходить, що <...>.</i>	<i>У такий же спосіб <...>.</i>
<i>Подібно <...>.</i>	<i>Як порівняти <...>, то<...>.</i>
<i>Порівняно з <...>.</i>	<i>Якщо <...>, то <...>.</i>

Наприклад, за запитуваними планувальними районами можна отримати інформацію про розміщення в їхніх межах об'єктів районного значення, таких як торговельні центри, поліклініки, адміністративні об'єкти. Аналогічно, можна зробити запит за об'єктами мікрорайонного значення (дитячі садки і школи, об'єкти торгівлі і побутового обслуговування) із прив'язкою до відповідних районів.

Засоби доповнення тексту ілюстративним матеріалом

Для того щоб доповнити текст прикладами, використовують такі конструкції:

<i>наприклад,...</i>	<i>проілюструємо викладене яскравими прикладами...</i>
<i>як приклад...</i>	<i>розглянемо приклад...</i>
<i>прикладом може бути...</i>	<i>проаналізуємо типові приклади...</i>
<i>наведемо приклад...</i>	<i>унаочнимо...</i>

Колір слід обирати, враховуючи призначення споруди, **наприклад**, для будівель адміністративно-ділового призначення необхідно надавати перевагу більш спокійну гаму (стінові конструкції: холодні тони скла – сині, блакитні й сірі, каркас споруди може бути контрастним – білий, світло-сірий чи охристий).

Цей макет може бути прикладом застосування простих ломаних геометричних форм в організації глибинно-просторової композиції.

Засоби аргументації

Для аргументації своєї думки у розповіді можна використовувати такі фрази:

Я так вважаю, тому що ...

Чому я так думаю? Тому що ...

Аргументом на користь моєї думки може бути те, що ...

До того ж ...

*Довести своє твердження я можу такими аргументами:
по-перше, ..., а по-друге, ...*

На користь моєї думки можу навести такі аргументи: ...

*Моє переконання ґрунтується на тому, що, по-перше, ...,
а по-друге, ...*

Хоч моя думка, можливо, видається дивною, спробую переконати вас такими аргументами.

Засоби вираження власної думки

У монологічному висловлюванні для мовного оформлення власної думки можна вживати такі кліше:

вважаємо, що...

вірогідно...

здається, що...

ймовірно...

на наш погляд...

викликає сумнів...

за нашим переконанням...

погляди автора, що збігаються з нашими, ...

Наприклад:

Здається, що немає нічого важливішого за родину.

Вважаємо, що треба не тільки зберігати традиції своєї родини, але й примножувати їх.

Викликає сумнів позиція автора щодо збереження сім'ї без взаємної поваги подружжя.

Вірогідно, молодому подружжю треба самим дбати про добробут своєї родини, а не сподіватися на чужу допомогу.

Засоби формулювання висновку

У монологічному висловлюванні висновок можна сформулювати, використовуючи такі мовні кліше:

Отже, зі сказаного випливає...

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що...

Таким чином, ми можемо стверджувати, що...

Відтак, можна впевнено стверджувати, що...

Сформулюємо основні висновки...

У результаті обговорення (узагальнення, аналізу) ми дійшли висновку, що...

Отже, ...

Таким чином, ...

Підіб'ємо підсумки нашого аналізу (розмови): ...

ТЕМА 2.3 УКРАЇНА: ПОГЛЯД ЗЗОВНІ

Вправа 1. Прочитайте ще раз тексти «Україна очима іноземців» (URL: <https://vinnitsa.info/article/ukrayina-ochyma-inozemtsiv-shcho-zdyvuvalo-amerykantsya-nimtsya-ta-yordantsya-u-vinnytsi-ta-pobazhannya-do-30-richchya-nezalezhnosti>) та «Україна очима іноземців: 5 зруйнованих міфів» (URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/goglobal/ukrajina-ochima-inozemtsiv-5-zrujnovanih-mifiv-252937.html>) (0,25 бала).

Вправа 2. Спираючись на відповіді до тренувальних вправ, які ви виконували на практичному занятті (тема 2.3; вправи 3–5) і використовуючи кліше (підказка до теми 2.2), складіть реферат-огляд двох прочитаних статей. Відповідь запишіть (1,75 бала).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 НАУКА І СУСПІЛЬСТВО

ТЕМА 3.1 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Вправа 1. Перегляньте відео «Нетворкінг. Як створити мережу корисних знайомств», подане за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=6zVTeUrhPek> (0,5 бала).

Вправа 2. Складіть тези за змістом переглянутого матеріалу, використовуючи відповідні кліше. Відповідь запишіть (1,5 бала).

ТЕМА 3.2 НАУКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Вправа 1. Прочитайте текст «Правильне харчування: з чого почати», поданий за покликанням <https://steviasun.com.ua/blog/pravilnoe-pitanie-s-chego-nachat-podrobnaaya-instruktsiya-po-perehodu-na-pp/> (0,25 бала).

Вправа 2. Прочитайте текст «Правильне харчування – запорука довголіття», поданий за покликанням <https://www.bsmu.edu.ua/blog/zdorove-harchuvannya-zaporuka-dovgolittya/> (0,25 бала).

Вправа 3. Випишіть із текстів речення, у яких говориться про призначення предметів (5 речень; 0,5 бала).

Вправа 4. Складіть реферат-огляд за прочитаними текстами. Відповідь запишіть (1 бал).

ТЕМА 3.3 НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У XXI СТОЛІТТІ

Вправа 1. Прочитайте текст «ТОП-5 студентських винаходів 2021 року на Дніпропетровщині», поданий за покликанням <https://suspilne.media/193364-top-5-studentskih-vinahodiv-2021-roku-na-dnipropetrovsini/> (0,5 бала).

Вправа 2. Складіть реферат-резюме до прочитаного тексту (1,5 бала).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базовий

1. Вальченко І. В. Практикум з української мови «Читанка»: навч. посіб. для іноз. студ. / І. В. Вальченко, Л. В. Сергійчук; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 57 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / [уклад. : В. Т. Бусел]. – Київ: Ірпінь, 2001. – 1440 с.
3. Говоримо українською мовою: навч.-метод. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / [уклад. : Я. М. Прилуцька, Л. І. Бескровна]. – Харків: [ХНАМГ](#). – 2018 – 79 с.
4. Ласкаво просимо!: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ. : у 2 ч. / [уклад. : І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька]. – Харків: ХНАМГ, 2011.
Ч. 1. – 386 с.
Ч. 2. – 305 с.
5. Мова для всіх: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / В. В. Бондаренко, О. О. Резван, Н. С. Моргунова, Л. С. Безкоровайна, О. О. Жигло. – Харків: ХНАДУ, 2010. – 212 с.
6. Навчальні тексти з мовної підготовки: навч. посіб. / О. О. Резван, О. В. Кір'янова, О. Ю. Малюкова, О. С. Пономарьов; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 194 с.
7. Прилуцька Я. М. Українська мова: грам. довід. для іноз. студ. / Я. М. Прилуцька. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 128 с.

Інформаційні ресурси

8. Академічний тлумачний словник [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
9. Є-мова [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://emova.language-ua.online/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.
10. Крок до України: сайт [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://krok.miook.lviv.ua/uk/>, вільний (дата звернення: 10.04.2023). – Назва з екрана.
11. Лайфхак українською [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: https://tv.suspilne.media/programs/lifehack_ua, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.
12. Мова – ДНК нації [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukr-mova.in.ua/>, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.

13. Мовомарафон [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://movomarafon.in.ua/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.
14. Офіційний сайт української мови [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukrainskamova.com>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
15. Словотвір [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.
16. Тренажер з правопису української мови [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://webpen.com.ua/>, вільний (дата звернення: 15.03.2023). – Назва з екрана.
17. Українська для іноземців [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/ukrainian.for.foreigners/>, вільний (дата звернення: 12.04.2023). – Назва з екрана.
18. Український правопис [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://pravopys.net/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
19. Цифровий репозиторій ХНУМГ [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
20. Funky ukrainian [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.funkyukrainian.com/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.
21. I languages [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://ilanguages.org/ukrainian.php>, вільний (дата звернення: 14.04.2023). – Назва з екрана.
22. Loecsen [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.
23. Speak Ukrainian [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://speakukraine.net/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.
24. Ukrainian lessons [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.ukrainianlessons.com/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА. 1»

*(для здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво і цивільна інженерія,
освітньо-професійні програми «Архітектура»,
«Промислове і цивільне будівництво»)*

Укладачі: **ЖИГЛО** Оксана Олександрівна,
ТЄЛЄЖКІНА Олеся Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *О. О. Телєжкіна*

План 2023, поз. 375М

Підп. до друку 13.06.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 1,3.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.